

**MUNI
PED**

9. seminář

Soustava soudů v ČR.

JUDr. Radovan Malachta
jarní semestr 2022

Brainstorming na úvod

Jak lze podle Vás řešit spory v právu? Co Vás napadne?

Způsoby řešení sporů v souladu s právem

- svépomocí (ale nikoliv proti právu)!
- smírem
- před obecnými soudy
- před rozhodci či rozhodčími soudy (jen některé typy sporů)
- alternativními způsoby (například mediace)

Dnes – řešení sporů před obecnými soudy.
Kdo to je rozhodce či mediátor, si probereme příště.

Soudní moc. Soud.

- dělení státní moci – zákonodárná, výkonná a **soudní moc**
- soudní moc – vykonávají **nezávislé a nestranné orgány = soudy** (čl. 81 Ústavy)
- poskytují ochranu subjektivním právům (a chráněným zájmům)
- soud má **nadřazené postavení**, je to orgán veřejné moci
- **procesní právo** (občanské právo procesní, trestní právo procesní, správní právo procesní) – **odvětví veřejného práva**
- předpis, který obsahuje procesněprávní normy, se typicky nazývá **řád** (občanský soudní řád, trestní řád, správní řád soudní, daňový řád)

Druhy

Pravomoc soudů

- okruh věcí/záležitostí, které mohou projednat a rozhodnout soudy
- souhrn oprávnění a povinností, které zákon přiznává soudům k jejich činnosti
- každý druh soudu má jinou pravomoc
- pokud není dána pravomoc soudu, jedná se o neodstranitelný nedostatek a soud zastaví řízení

Pravomoc soudů

- **ústavní soudnictví**
 - chrání ústavní práva, pravidla, hodnoty
 - rozhoduje o ústavnosti právních předpisů
- **správní soudnictví**
 - přezkoumávají rozhodnutí správních orgánů ve správním řízení, řeší nečinnost správních orgánů a nezákonný zásah správních orgánů
 - volební věci, politické strany a hnutí
- **trestní soudnictví**
 - rozhodování o vině a trestu (opatření)
- **civilní soudnictví**
 - spory a jiné právní věci, které vyplývají ze soukromého práva (občanské právo, obchodní právo, rodinné právo, dědické právo, pracovní právo, právo duševního vlastnictví, MPS)

Příklad 1 – který soud je pravomocný?

- a) spor o nezaplacení kupní ceny za sekačku na trávu, kterou nezaplatil pan Zahrádka
- b) spor o nezaplacení kupní ceny za cihly, které nakoupil jednatel s.r.o., pan Zvoneček, za účelem podnikání od jiného podnikatele
- c) stavební úřad nevydal stavební povolení, i když jej vydat měl
- d) pan Řezník zastřelil svého kamaráda kvůli drogám
- e) zrušení politické strany
- f) DPMB žaluje pana Fera, který jel „na černo“ a jízdné dodnes neuhradil
- g) paní Tichá si stěžuje na to, že větve ze zahrádky sousedky, paní Stromové, přesahují na její zahrádku, přičemž paní Stromová odmítá větve ořezat kvůli přirozenému růstu stromů
- h) pan Švarc dostal údajně neoprávněnou výpověď v práci
- i) Kamil ukradl v obchodě šperk v hodnotě 20 000 Kč (nejedná se o přešupek)
- j) tentýž Kamil nezaplatil pokutu za špatné parkování (pouze přešupek, nikoliv trestný čin)
- k) panu Chudákovi nebylo soudy garantováno ústavní právo na ochranu vlastnictví a navíc bylo v jeho případě porušeno právo na spravedlivý proces
- l) rozvod manželství Nováků
- m) matrika v Brně nezapsala údaje o změně osobního stavu, na což měla daná osoba nárok
- n) náhrada škody, kterou Vám způsobí pan Nešika, který Vám zlomí nohu a lyži při lyžování

Spory o pravomoc

- spory o pravomoc či věcnou příslušnost
- zákon č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů
- více soudů chce (nebo žádný soud nechce) věc rozhodnout
- **kladný kompetenční konflikt** – oba orgány chtějí spor rozhodnout
- **záporný kompetenční konflikt** – žádný orgán nechce spor rozhodnout
- **kompetenční senát** – 3 soudci NSS a 3 soudci NS na dobu 3 let – rozhodnou závazně o tom, kdo projedná spor
- rozhoduje se v NSS

**MUNI
PED**

Civilní soudnictví

Civilní soudnictví

- proč jím začínáme? – nejběžnější
- **civilní pravomoc**
 - okruh otázek a věcí, které mohou projednat a rozhodnout civilní soudy
 - § 7 občanského soudního řádu
- **sporná řízení**
 - účastníci jsou ve sporu – kontradiktorní postavení
 - občanský soudní řád (OSŘ)
- **nesporná řízení**
 - účastníci nejsou ve sporu, není zde kontradiktorní postavení
 - zákon o zvláštních řízeních soudních (ZZŘS)
 - § 2 ZZŘS – například ve věcech svéprávnosti, nezvěstnosti, smrti, pozůstalosti, manželských a rodinných, určení a popření rodičovství, osvojení atd.

Organizace soudní soustavy (civilní soudy)

Organizace soudní soustavy

- hovoříme o **článcích soudní soustavy** (čtyři články)
- stejná je i u **trestních soudů**
- pozor na terminologii:
 - okresní soud: v Brně se nazývá Městský soud v Brně
 - okresní soud: v Praze jsou to obvodní soudy
 - krajský soud: v Praze je to Městský soud
- neplést s tzv. instancí (stupněm) – soustava soudů v ČR je **dvouinstanční** – proti rozhodnutí soudu prvního stupně je možné využít **řádný opravný prostředek**, kterým je **odvolání**
- **dovolání** je **mimořádný** opravný prostředek

Doplnění k organizaci soudní soustavy (civilní soudy, platí i pro trestní)

– Nejvyšší soud

- je jen jeden v Brně
- kolegia – občanské, obchodní, trestní
- rozhoduje o dovoláních, sjednocuje rozhodnutí soudů (tzv. judikaturu)

– vrchní soudy

- jsou dva – Praha a Olomouc
- rozhodují v tříčlenných senátech, jsou to odvolací soudy tam, kde v prvním stupni rozhoduje krajský soud

– krajské soudy

- někdy rozhodují v 1. stupni (samosoudce), někdy jako odvolací soudy (tříčlenný senát)
- 8 v ČR (2 v Praze, České Budějovice, Plzeň, Ústí nad Labem, Hradec Králové, Brno, Ostrava)

– okresní soudy

- obecně: u soudu bývá předseda, místopředseda (místopředsedové), další soudci a někde přísedící (jen okresní, krajské soudy v určených případech)

- 14 – Ústavní soud – stojí mimo soustavu obecných soudů!

Příslušnost soudů

= vymezení okruhu působnosti mezi soudy navzájem (mezi soudy hledáme konkrétní soud, který věc rozhodne)

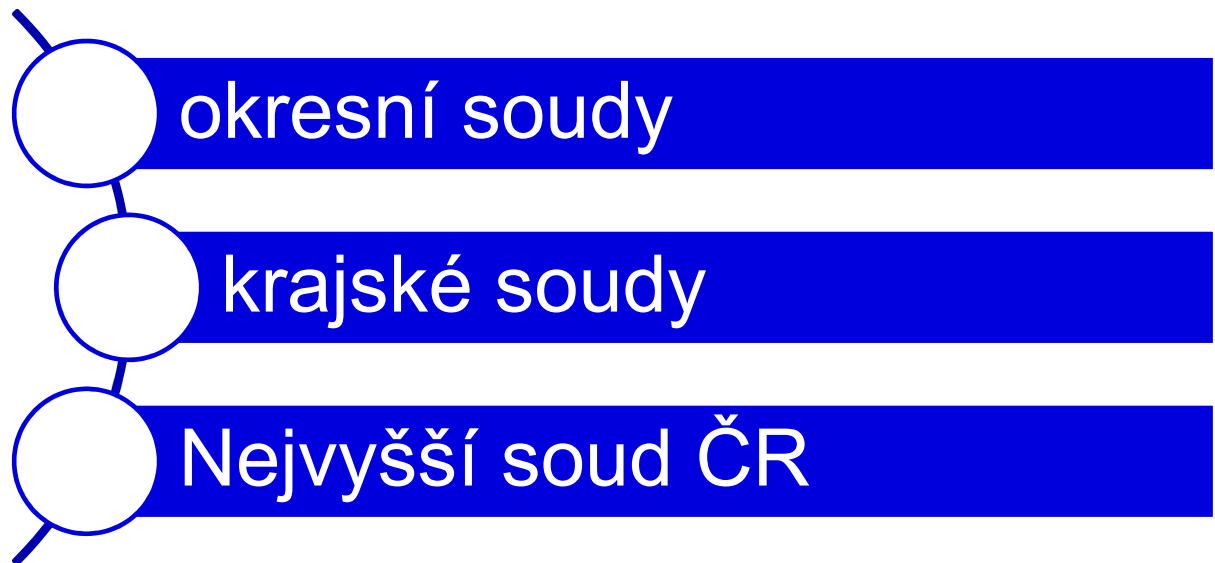
věcná příslušnost

místní příslušnost

funkční příslušnost

Věcná příslušnost

- který soud rozhoduje v 1. stupni v konkrétní věci
- soud zkoumá kdykoliv během řízení
- pokud jde o civilní soudnictví:

§ 9 OSŘ
§ 3 ZZŘS

Věcná příslušnost

- Nejvyšší soud – jen tehdy, pokud to stanoví zvláštní právní předpis
- krajské soudy – jen případy vymezené v ustanovení § 9 OSŘ (taxativní výčet), případně § 3 ZZŘS pro nesporná řízení
- okresní soudy – vše výše neuvedené
 - okresní soudy se nazývají v Praze a Brně jinak
 - v Brně je to Městský soud
 - v Praze jsou to obvodní soudy (odvolací soud je v Praze pak Městský soud)

Místní příslušnost

- který konkrétní soud v kterém místě rozhodne v rámci jednoho článku
- Městský soud v Brně, Obvodní soud Praha 3, Okresní soud Břeclav, Okresní soud Most, Okresní soud Trutnov, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Ostravě atd.
- zkoumá se do skončení přípravného řízení (příp. než se začne jednat ve věci samé)

Místní příslušnost

- **obecná příslušnost** (základní pravidlo):
 - pro OSŘ: obecný soud žalovaného – u FO: bydliště, u PO: sídlo
 - pro ZZŘS obecný soud osoby, v jejímž zájmu se řízení koná
 - zákon pamatuje na další různé situace
- **fakultativní příslušnost** – žalobce může zvolit z nabízených možností vedle obecné příslušnosti
- **obligatorní příslušnost** – pokud se jedná o případ vymezený v § 88 OSŘ, musí se vždy použít toto pravidlo (neplatí ani obecná, ani fakult. příslušnost)
- **prorogace** – pouze podnikatelé, mohou písemně uzavřít dohodu, ve které určí místní příslušnost (nelze u spotřebitelů)
- **delegace** – změna místní příslušnosti (nutná, vhodná)

Funkční příslušnost

- který soud rozhoduje o opravném prostředku
- **odvolání** (řádný opravný prostředek) – vyšší článek soudní soustavy – záleží, u koho se začíná
 - v 1. stupni rozhoduje okresní soud, pak o odvolání rozhoduje krajský soud
 - v 1. stupni rozhoduje krajský soud, pak o odvolání rozhoduje vrchní soud
- **dovolání** (mimořádný opravný prostředek) – Nejvyšší soud
 - prvně musí být rozhodnuto o odvolání, pak teprve je možné podat dovolání
 - je jedno, který soud řešil dovolání (zda krajský, či vrchní) – o dovolání rozhoduje vždy Nejvyšší soud
- mimořádné opravné prostředky – kromě dovolání také **žaloba na obnovu řízení** a **žaloba pro zmatečnost** – ale tyto mají jiný režim

Jak zjistíme, kde se budeme soudit?

- zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů
- obsahuje přílohu se všemi obcemi v ČR a přiřazení k soudům
- <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-6>

Pan Novák (bydliště v Kořenci) půjčil svému známému panu Dvořákovi (bydliště v Šebetově) 15 000 Kč, které pan Dvořák dodnes ani po výzvách nevrátil. Pan Novák chce pana Dvořáka žalovat.

- v 1. stupni bude příslušný okresní soud – který – zjistíme z přílohy: Okresní soud v Blansku
- v 2. stupni bude příslušný krajský soud – který – zjistíme z přílohy: Krajský soud v Brně
- dovolání bude řešit Nejvyšší soud v Brně

Příklad 2 – kde se budeme soudit?

- a) *kde budete žalováni Vy, jako fyzické osoby, pokud se dopustíte sporu, který řeší civilní soudy?*
- b) *pan Neplatič (bydliště v Zátoru) neplatil při výletě v Brně jízdné, které dodnes neuhradil, proto DPMB pana Neplatiče žaluje*
- c) *společnost Do škol, s.r.o., se sídlem v Přehvozdí, dodala židličky a stoly do školy v rozporu se smlouvou, proto škola (v Kolíně) žaluje společnost*
- d) *společnost Do škol, s.r.o., se sídlem v Přehvozdí, nejenže špatně dodává vybavení do škol, ale také se dopustila pomluvy jiné společnosti (jejího názvu a pověsti) se sídlem a místem podnikání v Kutné Hoře (pozor, v 1. stupni rozhoduje krajský soud)*

Související pojmy

- **samosoudce** – soudce rozhoduje sám (předseda senátu)
- **senát** – tvoří soudci z povolání, v zákonem vymezených případech, často tříčlenné senáty (předseda senátu a 2 soudci)
- **přísedící** – účast laického prvku při rozhodování, jen v zákonem vymezených případech (pracovněprávní vztahy při rozhodování v 1. stupni, některé trestní věci, kde rozhoduje krajský soud v 1. stupni)
 - občan ČR, svéprávný, bezúhonný, věk 30 let, poskytuje jisté záruky – nemusí to být právník, má to být laik
 - často diskutovaná otázka, jaká je role přísedících

Pojmy v civilním soudnictví

- žalobce, žalovaný – ve sporném řízení (OSŘ)
- navrhovatel a ten, o jehož právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno – v nesporném řízení (ZZŘS)
- navrhovatel a ten, kterého zákon za účastníka označuje – v nesporném řízení (ZZŘS)
- žaloba = procesní úkon, jejím doručením soudu se zahajuje soudní řízení
- rozsudek = forma rozhodnutí soudu, kdy soud rozhodne v tzv. věci samé
- usnesení = forma rozhodnutí soudu tam, kde se nevydává rozsudek – kde to stanoví zákon (procesní záležitosti – např. doplnit/opravit podání, ustanovení opatrovníka, uložení pořádkové pokuty, předběžná opatření, schválení míru, zastavení řízení)
- platební rozkaz = rozhodnutí ve zkráceném řízení, jde o právo na zaplacení peněžité částky; lze podat odpor

Nejvyšší soud

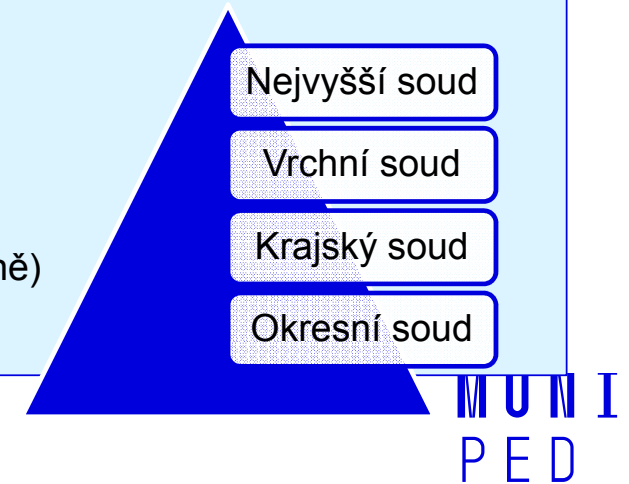

**MUNI
PED**

Trestní soudnictví

Trestní soudnictví

- pravomoc trestních soudů – řeší vinu a trest (opatření)
- co do organizace soudů, je soustava stejná – 4 články – okresní, krajské, vrchní soudy a Nejvyšší soud (jiné pojmosloví v Praze a Brně) – platí i pro počty soudů
- totéž platí o dvouinstančním řízení (rozhodování v 1. stupni + řádný opravný prostředek – odvolání)
- jiné je určení příslušnosti (věcné, místní)
- základní předpis je trestní řád
 - pro mladistvé /od 15 do 18 let/ - zákon o soudnictví ve věcech mládeže (zkráceně)
 - pro PO: zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Věcná příslušnost

- okresní soud
 - 1. stupeň, pokud zákon nestanoví něco jiného
- krajský soud
 - jako 1. stupeň – trestné činy, za které lze uložit trest odnětí svobody na min. 5 let či výjimečný trest + výslovně vyjmenované případy (i v případě, kdy lze uložit i méně jak 5 let – např. zabití, obchodování s lidmi, podpora a propagace terorismu – tříčlenný senát (předseda senátu a 2 přísedící)
 - jinak rozhoduje jako odvolací soud proti rozhodnutím okresních soudů – tříčlenný senát (předseda senátu a 2 soudci z povolání)

Místní příslušnost

- tam, kde byl trestný čin spáchán
 - nelze-li zjistit, nebo byl-li spáchán v cizině – tam, kde obviněný bydlí, pracuje, zdržuje se (u PO sídlo)
 - nedají se tato místa zjistit, nebo jsou mimo území ČR – tam, kde čin vyšel najevo
- **mladiství** /15-18 let/ mají jiná pravidla
 - základní pravidlo bydliště mladistvého – pokud není, tak tam, kde pracuje nebo se zdržuje
 - tam, kde bylo provinění spácháno – pokud nelze zjistit, tam kde provinění vyšlo najevo
 - P.S.: provinění = označení pro trestný čin u mladistvých

Funkční příslušnost

- stejná jako u civilních soudů
- **odvolání** (řádný opravný prostředek) – vyšší článek soudní soustavy – záleží, u koho se začíná
 - v 1. stupni rozhoduje okresní soud, pak o odvolání rozhoduje krajský soud
 - v 1. stupni rozhoduje krajský soud, pak o odvolání rozhoduje vrchní soud
- **dovolání** (mimořádný opravný prostředek) – Nejvyšší soud
 - prvně musí být rozhodnuto o odvolání, pak teprve je možné podat dovolání
 - je jedno, který soud řešil dovolání (zda krajský, či vrchní) – o dovolání rozhoduje Nejvyšší soud

Pojmy v trestním soudnictví

- podezřelý – dokud není zahájeno trestní stíhání
- obviněný – od zahájení trestního stíhání do nařízení hlavního líčení
- obžalovaný – po nařízení hlavního líčení do vydání odsuzujícího rozsudku
- odsouzený – od vydání rozsudku, kterým se osoba odsuzuje (a nabytí právní moci), resp. od vydání trestního příkazu, kterým se osoba odsuzuje
- orgány činné v trestním řízení = soud, státní zástupce a policejní orgán
- mladistvý = 15 až 18 let
- trestný čin = protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně
- provinění = trestný čin spáchaný mladistvým

Pojmy v trestním soudnictví II

- **rozsudek** = forma rozhodnutí tam, kde to zákon výslovně stanoví (vina, trest)
- **usnesení** = forma rozhodnutí v ostatních případech (usnesení o zahájení trestního řízení, o zastavení trestního stíhání, o ustanovení opatrovníka, o vydání či zničení věci, o odložení věci, o vazbě atd.)
- **trestní příkaz** = forma rozhodnutí bez projednání v hlavním líčení, skutkový stav je spolehlivě prokázán opatřenými důkazy; lze podat **odpor**
- **obžaloba** = procesní úkon, podává státní zástupce – na základě ní „půjde obviněný k soudu“
- **návrh na potrestání** = jako obžaloba, ale bez odůvodnění, zjednodušené řízení

**MUNI
PED**

Správní soudnictví

Podstata

- **správní řád** – upravuje postup správních orgánů, pokud vykonávají působnost v oblasti veřejné správy
- **soudní řád správní** – upravuje pravomoc a příslušnost správních soudů a postup soudů, účastníků a dalších osob ve správním soudnictví
- odlišná organizace (struktura) soudů

Pravomoc správních soudů

– § 4 soudního řádu správního (SŘS)

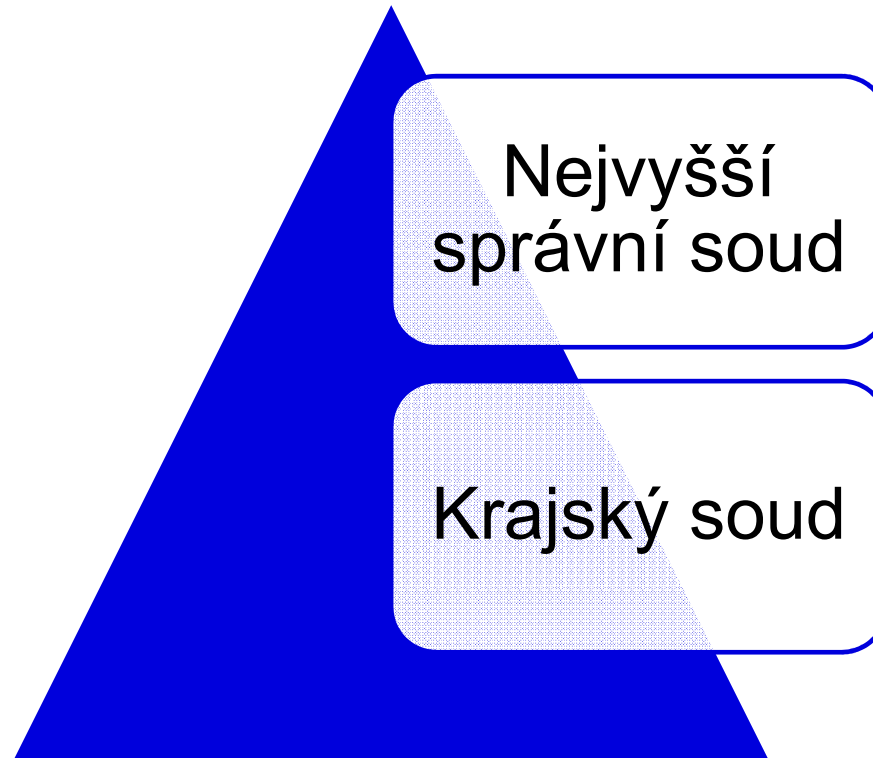
(1) Soudy ve správním soudnictví rozhodují o

- a) žalobách proti rozhodnutím vydaným v oblasti veřejné správy orgánem moci výkonné, orgánem územního samosprávného celku, jakož i fyzickou nebo právnickou osobou nebo jiným orgánem, pokud jim bylo svěřeno rozhodování o právech a povinnostech fyzických a právnických osob v oblasti veřejné správy, (dále jen "správní orgán"),
- b) ochraně proti nečinnosti správního orgánu,
- c) ochraně před nezákonným zásahem správního orgánu,
- d) kompetenčních žalobách.

(2) Ve správním soudnictví dále soudy rozhodují

- a) ve věcech volebních a ve věcech místního a krajského referenda,
- b) ve věcech politických stran a politických hnutí,
- c) o zrušení opatření obecné povahy nebo jeho částí pro rozpor se zákonem.

Struktura – správní soudnictví

Správní soudnictví

- v počátku máte rozhodnutí správního orgánu – ale to není soud (není garance nezávislosti, nestrannosti atd.)
- v 1. stupni obecně – **věcná příslušnost** – **krajský soud**
 - speciální senáty – trojčlenné (předseda senátu a 2 soudci), někdy i samosoudce
- **není řádný opravný prostředek** – nelze se nikam odvolávat, jsou jen **mimořádné opravné prostředky** – **kasační stížnost a obnova řízení** – rozhoduje o nich **Nejvyšší správní soud** (sídlo v Brně) – proto je řízení vlastně jednoinstanční
- **místní příslušnost** – zásadně soud, v jehož obvodu je sídlo správního orgánu, který vydal rozhodnutí
- Nejvyšší správní soud rozhoduje tam, kde stanoví zákon; jinak slouží jako Nejvyšší soud k řešení mimořádných opravných prostředků a ke sjednocování judikatury

Nejvyšší správní soud

**MUNI
PED**

Ústavní soud ČR

Pozice

- stojí mimo strukturu obecných soudů
- nejedná se o žádný další opravný prostředek
- je to orgán ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy)
- chrání ústavnost, základní práva a svobody
- sice máme zákon o Ústavním soudu, ale základní (a celkem podrobná úprava) je v samotné Ústavě
- sídlí v Brně, je tvořen 15 soudci, jsou tam tříčlenné senáty
- jmenuje prezident republiky se souhlasem Senátu na 10 let, možnost opakování
- z řad soudců je předseda (Pavel Rychetský) a 2 místopředsedové

Článek 87 Ústavy ČR – ÚS rozhoduje

- a) o zrušení zákonů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem,
 - b) o zrušení jiných právních předpisů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem nebo zákonem,
 - c) o ústavní stížnosti orgánů územní samosprávy proti nezákonnému zásahu státu,
 - d) o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod,
 - e) o opravném prostředku proti rozhodnutí ve věci ověření volby poslance nebo senátora,
 - f) v pochybnostech o ztrátě volitelnosti a o neslučitelnosti výkonu funkcí poslance nebo senátora podle čl. 25,
 - g) o ústavní žalobě Senátu proti prezidentu republiky podle čl. 65 odst. 2,
 - h) o návrhu prezidenta republiky na zrušení usnesení Poslanecké sněmovny a Senátu podle čl. 66,
 - i) o opatřeních nezbytných k provedení rozhodnutí mezinárodního soudu, které je pro Českou republiku závazné, pokud je nelze provést jinak,
 - j) o tom, zda rozhodnutí o rozpuštění politické strany nebo jiné rozhodnutí týkající se činnosti politické strany je ve shodě s ústavními nebo jinými zákony,
 - k) spory o rozsah kompetencí státních orgánů a orgánů územní samosprávy, nepřísluší-li podle zákona jinému orgánu.
- (2) Ústavní soud dále rozhoduje o souladu mezinárodní smlouvy podle čl. 10a a čl. 49 s ústavním pořádkem, a to před její ratifikací. Do rozhodnutí Ústavního soudu nemůže být smlouva ratifikována.

Co si hlavně zapamatovat z jeho činnosti

- ruší zákony či jiné právní předpisy (případně ustanovení), pokud jsou v rozporu s ústavním pořádkem – právní předpisy musí být tzv. ústavně-konformní – hovoříme zde, že Ústavní soud funguje jako **negativní zákonodárce** – ÚS vydá nález, který se vyhlašuje ve Sbírce zákonů
- rozhoduje o souladu mezinárodní smlouvy s ústavním pořádkem
- rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí soudů (orgánů veřejné moci), pokud nebyla zaručena Vaše (ústavní) základní lidská práva a svobody
- ústavní žaloba Senátu proti prezidentu republiky
- Sbírka nálezu a usnesení Ústavního soudu

Pojmosloví

- **plénum** = plné složení Ústavního soudu (15), nejdůležitější záležitosti, například rušení zákonů a právních předpisů, ústavní žaloba proti prezidentovi
- **senáty** = tříčlenné, rozhodují zpravidla o ústavních stížnostech
- **soudce zpravodaj** = soudce, který je určen, shromažďuje podklady pro rozhodnutí a předkládá návrh na rozhodnutí
- **nález** = označení pro rozhodnutí ÚS, ve které rozhoduje ve věci samé
- **usnesení** = rozhodnutí ÚS tam, kde ÚS nerozhoduje nálezem (procesní otázky)
- **disent** = odlišné stanovisko soudce, který nesouhlasí s rozhodnutím (může se stát, protože se rozhoduje většinou)

Ústavní soud

A co dále?

- pokud je porušeno právo dané Úmluvou o ochraně lidských práv a svobod – pak stížnost k ESLP (Evropský soud pro lidská práva, sídlo ve Štrasburku),

Rozhodčí soud

- rozhodčí soud – není to orgán veřejné moci, není to orgán státu
 - rozhodce pak není jako soudce, rozhodce je vlastně soukromá osoba
- strany se mohou dohodnout **na základě smlouvy (rozhodčí doložka)**, že přenesou pravomoc rozhodovat spor z obecného soudnictví na rozhodčí soudnictví – ten pak vydá tzv. **rozhodčí nález**, který je závazný a vykonatelný stejně jako soudní rozhodnutí (rozsudek)
- jen tam, kde to stanoví zákon v rámci ČR - zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů – nelze u spotřebitelů!
 - majetkové spory, ve kterých lze uzavřít smír a jinak by rozhodovaly obecné soudy
- v ČR jsou 3 stálé rozhodčí soudy, nejvýznamnější je Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR

**MUNI
PED**

**Děkuji za pozornost
malachta@mail.muni.cz**